

YERDEKİ YILDIZLAR (2007) FİLMİNİN FİLM MÜZİKLERİNDE İNŞA EDİLEN KUSURSUZLUK VE YARATICILIK KARŞITLIĞI

Burcu Seher ÇALIKOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, burcu.calikoglu@idu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4085-8330

Çalıkoğlu, Burcu Seher. "Yerdeki Yıldızlar (2007) Filminin Film Müziklerinde İnşa Edilen Kusursuzluk ve Yaratıcılık Karşıtlığı". ulakbilge, 63 (2021 Ağustos): s. 1088–1096. doi: 10.7816/ulakbilge-09-63-05

ÖZ

Yönetmenliğini Aamir Khan, Amole Gupte ve Ram Madhvani'nin yaptığı, 23 ödül ve 13 ödül adaylığı bulunan 2007 yapımı Yerdeki Yıldızlar (2007) adlı film, özel gereksinimli üçüncü sınıf bir çocuğun yaşamını ele almaktadır. Mükemmel derecede akademi ve spor başarısı olan abisinin aksine, oldukça yaratıcı resimler çizmesine rağmen, harf ve sayıları algılamada problem yaşadığı için derslerini geçemeyen Ishaan (Darsheel Safary) hem aile içinde hem de okul çevresinde yapıcı olmayan muamelelerle karşılaşmaktadır. Ancak bu olumsuzluk, yeni okulunda karşılaşacağı Ram Shankar Nikumbh adlı resim öğretmeni ile ters dönecektir. Filmde resmedilen (a) abi ve kardeşin karakteristik özellikleri, (b) geleneksel olan ile olmayan öğretmen modelleri ve (c) azınlık ile çoğunluğun arzuları arasındaki farklılıklar, kusursuzluk ile yaratıcılığın birbiriyle gittikçe zıtlaşan kavramlar olarak inşa edilmesini sağlamıştır. Bu zıtlıklar, "Jame Raho", "Mera Jahan" ve "Bum Bum Bole" adlı video kliplerde İshan'ın derin duygu durumunu yansıtarak yoğunlaşmıştır. Yoğunlaşma, Çağrışımçılık teorisine dayandırılarak açıklanmıştır. Video kliplerin öyküdeki işlevi, sırayla "var olan düzen", "var olan düzenin aksaklıkları" ve "yeni düzen" şeklindedir. Bu şekildeki anlatım, kusursuzluktan yaratıcılığa doğru ve sonunda yaratıcılığın kazandığı bir akışı oluşturmaktadır. Öyküdeki işlevleri göz önünde bulundurarak, video klipler (a) şarkı sözü, (b) görüntü/film ve (c) ezgi olmak üzere üç alt kategori altında içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizi sonucunda, kusursuzluk ve yaratıcılık fark/tekrar, anlama/açıklama, özgürlük/düzene bağlılık olmak üzere üç alt-temayı meydana getirmiştir. Kusursuzluk, tekrar, açıklama ve düzene bağlılık kavramları ile ilişkiler kurarken; yaratıcılığın fark, anlama ve özgürlük kavramları ile bağ kurduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerdeki Yıldızlar, film müziği analizi, kusursuzluk, yaratıcılık

Makale Bilgisi:

Geliş: 22 Haziran 2021

Düzeltilme: 30 Temmuz 2021

Kabul: 1 Ağustos 2021

Giriş

Genel olarak işitsel verinin görsele göre baskın olmayan, görsel materyale destek olduğuna yönelik genel bir izlenim vardır. Böyle bir izlenime sahip olunmasının önemli nedenlerinden biri, görsel verinin hafızada daha baskın rol oynadığına yönelik elde edilen araştırma sonuçlarıdır (Colavita, F. B. (1974), Hagura ve ark. 2007; Spence, 2009). Bu sonuçlar, sinemanın işitsel ögesi olan film müziği için de geçerli görünmektedir.

Görsel ve işitsel verilerin birbirlerinden hangi yönleriyle farklı olduğuna dair çalışmalara hala devam edilmektedir (Schmid ve ark. 2011), ancak reddedilemeyen bir nokta vardır ki, işitsel ve görsel birlikte çok güçlü bir anlam oluşturmaktadır. Müzik ne sözlü ne de sözsüz diyebileceğimiz ileri düzey bir iletişim biçimidir (DeNora, 2000). Film müzikleri yoluyla elde edilen anlamlandırmanın sözel dil gibi yapılanmadığını iddia eden Almen (2008), müziğin, bireyin vücudundan karşı koyamayacağı biçimde geçip giden duyuşal gücünden bahsetmektedir. Müzik, dinleyicinin kalbi ve zihni olmak üzere her ikisine birden nüksetmektedir, böylece anlam oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Film müziğinin yadsınmaz duygusal önemine rağmen, film müzikleri ile ilgili analiz gerçekleştiren çalışmalara oldukça az rastlanılmaktadır. Google Scholar arama motorunda, makale başlığında "soundtrack analysis" terimi geçen sadece iki çalışmaya rastlanmıştır. De Santo ve arkadaşlarının (2002), "Cooperating experts for soundtrack analysis of MPEG movies" (2002) adlı çalışması, MPEG filmlerinde yer alan film müzikleri için çoklu-uzman sınıflandırma sistemini (MES) önermektedir. Cotton'un (2013) "Categorizing Audio Events for Video Soundtrack Analysis" adlı araştırması ise, internette yer alan 1873 video verisi üzerinde işitsel teknik-kalite değerlendirmesini içermektedir.

Görüldüğü üzere, film müziği konusunda yapılan araştırmalar teknik odaklıdır. Buna dayanarak film müziklerinde kavramsal bir inceleme sunması açısından eldeki çalışmanın farklı olduğu söylenebilir. Yerdeki Yıldızlar (2000) filmi "özel gereksinimlilik" ve "dışlanma" durumlarına şahit olması nedeniyle sosyolojik bir öneme işaret etmektedir. Özel öğrenme güçlüğü olan bireyler, sadece harf ve sayıları algılamada problem yaşamayabilirler; aynı zamanda düzen ve kurallar ile de sıkıntıları olabilmektedir. Örneğin dağınık olabilirler, kuralları karıştırabilirler, en basit hareketler dizisini gerektiren düğmeleri ilikleyemeyebilirler (Carrier, 1983; Heyman, 1990; Fitriani & Felina, 2018). Bütün bu özellikler özel öğrenme güçlüğü yaşayan bir çocuğun, çevrede beceriksiz; uslanmaz veya düşük zeka yapısında biri olarak gözükmeye neden olabilir; ve hatta çocuğun olumlu özellikleri varsa bile bunlar görmezden gelinebilir. İshan'ın yaşadığı durum buna benzemektedir. Geniş bir hayal gücü vardır, zamanını genellikle renkli kalemleriyle resimler yapmaya ve yapboz oyunlarını oynamaya harcar. Ancak bu ne ailesi ve ne de okul çevresi tarafından yüceltilen özellikler değildir. İshan, bu yalnızlığını sokaktaki köpeklerle dostluk kurarak giderir. Ancak, öğretmenlerinin disleksi konusundaki bilgisizliğine bağlı olarak İshan'ın okuldan gönderilmesiyle birlikte, dışlanma en yüksek seviyesine ulaşır. Ailesi, biraz da ceza niyetiyle karışık, İshan'ı evden uzakta bulunan yatılı bir okula yazdırır. İshan, kendisinin yaşama küskünlüğünü değiştirecek olan resim öğretmeni Ram Shankar Nikumbh (Aamir Khan) ile bu okulda karşılaşacaktır.

Film, yüzeyde disleksi durumu olan bir çocuğun yaşadığı dışlanmışlığı anlatırken, bunu kusursuzluk ile yaratıcılık ikililiğini pekiştiren bir perspektifle yapmaktadır. Kusursuzluk ile yaratıcılık temasına ilişkin bütün karşıtlıklar, (a) 'kardeş-abi', (b) 'geleneksel-yenilikçi öğretmen' ve (c) 'azınlık ile çoğunluk' arasında işlenegelmektedir. Yaratıcılığın portre edildiği karakterler İshan ve resim öğretmeni Ram Shankar Nikumbh iken; kusursuzluğun somutlaşmış hallerine İshan'ın abisi, ebeveynler ve klasik öğretmenlerin standartlarında rastlanmaktadır. Abi, ödüller kazanmış ve kazanmaya devam eden bir tenisçi ve okulunda sınıfın en başarılı öğrencisiyken; kardeşi, sürekli hayaller kurmakta, dağınık yaşamakta ve çeşitli yaramazlıklar yapmaktadır. Geleneksel okulda, öğrencilere ezbere dayalı eğitim verilirken, yenilikçiliğe izin veren okul tutumunda hayal gücünün desteklendiği göze çarpmaktadır. İshan'ın klasik okuldaki öğretmenleri öğrencilerin bireysel farklılıklarını görmezden gelerek, eğitimi bütün öğrencilerin öğrenmesi gereken "ortak içerik" olarak görürken; yenilikçi öğretmen Nikumbh eğitim içeriğini tamamen bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak ve öğrencilerin bireyselliklerini geliştirerek hazırlar.

Kusursuzluk/yaratıcılık ayrımını daha da derinleştiren ise, çevrenin yaratıcılığa değil mükemmelliğe karşı duyduğu arzudur. Bu kavramsal ayrımın oluşmasında çevrenin etkin rol oynaması, çoğunluğun kendisi olmasıyla ilgilidir. Bir diğer deyişle, yeteneğin gelişiminde kusursuz olma çabasının en önemli yol olduğuna yönelik kanaatin yaygınlığıdır. İshan'ın annesi ve babasının yanlış tahammülsüzlükleri ve düzene bağlılıkları

kusursuzluğa duyduğu güveni ve arzuyu göstermekteyken; klasik okul anlayışı başarı standartlarının altında bir eğitimi kabul etmemektedir.

Görüldüğü üzere içerik ve karakterleri ile, film kusursuzluk/yaratıcılık karşıtlığını araştırmaya oldukça elverişli hale gelmektedir. Bu ayırımı göz ardı edilemeyecek derecede belirginleştiren bir diğer etken ise, Jame Raho, Mera Jahan ve Bum Bum Bole adlı video kliplerde güçlü imgelerin kullanılmış olmasıdır. Anlamın sözlerle bağlantısını çözmek nispeten daha kolaydır, sözler ortadadır ve nesnel olarak gözlemlenebilmektedir. Kelimeler akıl için somut veri sağlarlar, bu da anlamlılığı doğrudan temellendirmektedir (Denkel, 2021: 17). Anlamlılığı dolaylı bir şekilde temellendiren öge, kelimelerden çok görsellerdir. Örneğin, bir filmde bina-gösterme zorunluluğu bulunmadan binadan söz edilebiliyor olması görsel serbestlikte çeşitlilik sağlamaktadır. Filmin ilk video klipi olan Jame Raho şarkısının girişi bir saatin alarm sesleridir. Bu ses, ezginin başlamasıyla birlikte tik tak tik tak şeklinde arka ses olarak duymaya devam edilir. Şarkının ortalarında rap türüne geçiş yapılırken, aynı tik tak sesi bu sefer de ritim sesine dönüşmektedir. Ayrıca, bu sesler analog değil, dijitaldir. Dijitallik, düşünmeden ve her daim bozulmadan devam eden robotize olma ile çağrışım yapmaktadır (Bkz. Tablo 1).

Bunun gibi çağrışımların varlığı nedeniyle, içerik analizi çağrışımıcılık (associationism) teorisine dayandırılmıştır. Çağrışımıcılık, en eski ve en yaygın düşünce teorilerinden birisidir. Bellek işlemlerini düşüncelerin çağrışımı yoluyla açıklayan bir kuramdır. Deneycilerinden, davranışçılara ve günümüz Bağlantıcılarına (Connectivist) kadar süregelmektedir (Eric, 2015: 1). Konu, karakterler, konu akışı ve çağrışımlar olmak üzere sayabileceğimiz bütün değişkenler bir araya getirildiğinde, kusursuzluk ve yaratıcılık kavramlarının birbirinin sürekli olarak karşıtı şeklinde inşa edildiği gözlemlenmiştir. Bu bakış açısından hareketle çalışma, "Yerdeki Yıldızlar (2007) adlı filmin film müziklerinde kusursuzluk ve yaratıcılık karşıtlığı nasıl oluşturulmuştur?" sorusuna cevap aramaktadır.

Yöntem

Filmde "Jame Raho", "Mera Jahan" ve "Bum Bum Bole" adlı video klipler, iki kere farklı -öğrenme güçlüğü ile üstün resim yeteneğine sahip- ilkökul öğrencisinin gerçek duygu-durumunu ortaya koymaktadır. Araştırma problemine cevap bulmak amacıyla, derinliğine incelemeye elverişli olan video klipler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, "verilerin her detayının irdelendiği bir kodlama süreci sonrasında tümevarımsal olarak ulaşılan kategoriler (temalar) yoluyla bulguların çıkarılmasına yönelik" bir süreçtir (Sözer ve Aydın, 2020: 268). Normal bir film seyrinden farklı olarak, filme yarı-müzikal özellik katan video klipler, İshan ve çevresindeki yaşamı hızlandırılmış süreçte anlatırken, özünde kavramsaldir. Mükemmellik ve yaratıcılık üst temayı oluştururken, içerik analizi ile, fark/tekrar, anlama/açıklama, özgürlük/düzene bağlılık şeklinde üç alt temanın oluştuğu gözlemlenmiştir.

Bulgular

"Jame Raho", "Mera Jahan" ve "Bum Bum Bole" isimli film müziklerinin filmdeki temel anlam mekanizmasını nasıl oluşturduğuna yönelik işlevleri Tablo 2'de gösterilmektedir. Filmde toplam üç video klip vardır. Bu üç video klip sırayla giriş, gelişme ve sonuç şeklinde ayrılabilir. Filmin giriş parçası olan Jame Raho var olan düzeni betimlemektedir. Gelişme bölümünde yer alan Mera Jahan adlı ikinci parça, var olan düzenin aksaklıklarını sorgulamaktadır. Sonuç bölümündeki Bum Bum Bole adlı üçüncü parça da yeni düzenin nasıl olması gerektiğine yönelik bir cevap üretmektedir.

Tablo 1. Şarkıların Öyküdeki İşlevleri

No	Şarkı Adı	Bölümler	Şarkıda Gösterilen	Şarkının İşlevi
1.	Jame Raho	Giriş	Var olan düzen	Tanımlamak
2.	Mera Jahan	Gelişme	Var olan düzenin aksaklıkları	Sorgulamak
3.	Bum Bum Bole	Sonuç	Yeni düzen	Cevap Üretmek

Kusursuzluk ve yaratıcılık kavramlarının film müziklerinde nasıl yapılandığı ise Tablo 2., 3. ve 4'te (1) şarkı sözleri, (2) film/görüntü ve (3) ezgi olmak üzere üç kategori altında incelenmektedir. Yerdeki Yıldızlar (2000) filminde ilk başta yer alan Jame Raho, seyirciye normal dünya düzenini tanımlamaktadır. Bu parçanın görsel ve işitsel analizleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. "Jame Raho" Şarkısının Şarkı Sözü, Video ve Ezgi Analizi

Şarkı Sözü	Görüntü/Film Analiz	Ezgi
(Şarkı sözü henüz yok)	Adeta asker gibi disiplinli olmak, asker adımları kadar düzgün olmak hatırlatılır.	Jame Raho, ilk başta saatin dijital alarm sesleri duyulur. Şarkının ilerleyen zamanlarında da <i>tık tak tık tak</i> arka ses şeklinde duymaya devam edilir. Şarkının devamında geçiş yapılan rap müziğine ritim veren şarkının başındaki alarm sesleri olacaktır. Ayrıca, bu sesler analog değil, dijitaldir. Dijitallik, düşünmeden ve her daim bozulmadan devam eden robotize olma ile çağrışım yapmaktadır
<i>Bağcıklarınızı bağlayın... Kemerlerinizi sıkın.. Savaşa hazırlanın. Tüm mesuliyet sizin omuzlarınızda</i>	Baba kapıda uğurlanırken, eşi tarafından ceketini giydirilir. Ceketin giyilme şekli, çağlar önce erkekler tarafından kullanılan "zırh"ı çağrıştırmaktadır. Zırh, yenilgiye uğramamak adına yapılan savaş öncesi hazırlıklardan birisidir.	Rap, gittikçe daha sertleşmekte ve disiplinli bir hal almaktadır.
<i>Ellerimizdeki dosyalar ve şirket yönergeleriyle.. dünyayı ele geçireceksiniz.</i>	Eşi tarafından, babaya bol vitaminli bir kahvaltı hazırlanır. Kahvaltıda yumurta ve portakal suyu vardır. Kahvaltı protein içeriklidir, kişiyi güçlendirir. Baba, kahvaltı yaparken bile çalışmaktadır.	
<i>"Dünya rotasına giriyoruz, rotadan ayrılmayın. İşte sizin hedefiniz.. hedeften sapmayın." (Nakarat 2)</i>	Baba evden çıkmaktadır. Anne, aynı kahvaltı hazırlığını abi için yapmaktadır. Abi, babanın bir modelidir.	
<i>Onlar tek gözleri açık uyurlar, geride kalmak diye bir şey söz konusu değil. Baştan ayağa kadar, ne isteniliyorsa yerine getirin. Onlar omletlerde, vitaminlerde ve şuruplarda yaşıyorlardı.. ve kurallı bir rejimle çalışır ve dinlenirler. Yürü, mücadele et, öne geç.</i>	Abi, kalkar kalmaz derse oturur, babası gibi kahvaltıda bile ders çalışıyordur. Dersini çalışma şekli tekrar etme veya ezberlemedir.	
<i>Ancak burada başka bir mevzu ortaya çıkıyor.. rüyadan müziğe uyanmak. Zaman durma noktasına geldiği an, hayal gücü devreye girer. Dünyanın düsturu neden "işin ucunu bırakmamak hep devam etmek"tir diye merak ederler? Neden hedef yolunda sürekli çabalarlar?</i>	Abinin okul giyimi, çantası ve tenis raketiyle bir savaşı/askeri andırır. Ekranda, kendisinin tam arkasında özenle dizilmiş başarı ödülleri görünür. Sağında görünen diğer nesneler ise, başarı motivasyonunu artıracak resim ve afişlerdir.	Ezgi, rap müziğinden egzotik bir türkü moduna geçer. Ritim yavaşlar, ses bizi dünyanın bilmediği bir yerine götürüyor gibidir. Esnek bir söyleyiş ile ses yumuşamaktadır. Sert-disiplin olan rap sesini duyulmamaktadır
<i>Zamanın kölesi değildiler.. keleklerle uğraşırken.. ve ağaçlarla tartışırken.. onlar kaygısızdırlar. Zamanlarını rüzgarı yakalamaya çalışarak ve yağmur damlalarındaki öyküleri anlatarak geçirirler.. gökyüzünün tuvalinde dünyayı boyarken.</i>	İşan'ı opak bir perdenin arkasında görmekteyiz. Perde yarı-saydamdır. İşan'ın görünmeye başladığı an ezgi nasıl değişiyorsa, görüntü de değişmektedir. Yeni sahneye bir perdeyle girilir. Boyalar ortalıkta, dağınık bir yatak, kendisinin üzerindeki çarşafı bile istemeyen, yatağın her tarafını kaplayan bir yatma şekliyle özgür, uyku-uyanıklık arasındaki haline rastlanır. Rüya görme, yarı bilinç, uyku ile uyanıklık arasındaki tatlı-mayhoş ruh hali bizlere yaratıcılık sürecini çağrıştırmaktadır. Bu hal, tam-uyanıklık içindeki ezber halinden oldukça farklıdır. Bu görüntüler, kameranın yukarıdan ve sürekli dönme hareketleri ile görünmektedir. Bir diğer şekilde, yerde bulunan yarıda bırakıldığı anlaşılan çizim çalışmaları, boyalar, çizgiler, resimler ve puzzlelar baş döndürücü şekildedir.	
<i>Nedendir dünyanın düsturu: "sürekli devam etmektir?" Neden hedefe ulaşmak için çabayı bir an olsun elden bırakmazlar?</i>	Anne, o sırada rüyalarından kopmak istemeyen İşan'ı hırpalayarak uyandırır. Bu, İşan'ın gereklilikler-dünyasına (düzene) uyum sağlayamadığının bir diğer göstergesidir.	Artık disiplini çağrıştıran sert rap ritmi duyulmamakta. Ses daha da yumuşayarak bir soruyla bitirilir: "Meden dünyanın düsturu böyle?" Sorgulayan bir cümleyle şarkı sona ererken, en son otobüsün korna sesleri duyulur.

Filmin ikinci şarkısı olan Mera Jahan, şu haliyle yürümekte olan dünya düzenini sorgulamaktadır. Film müziğinin görsel ve işitsel analizleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. "Mera Jahan" Şarkısının Şarkı Sözü, Video ve Ezgi Analizi

Şarkı Sözü	Video Analiz	Ezgi Analizi
<i>Biraz tatlı, biraz ekşi, biraz yakın ama çok uzak değil. Bana gereken, tüm ihtiyacım olan, tüm ihtiyacım olan özgür olmak.</i>	İşhan, ödevini yapmadığını hatırlar, ortalıktan kaybolması gerektiğini düşünür ve çantasını alıp okuldan uzaklaşmaya karar verir. Şarkının girişinde fark edilir bir süreliğine bomboş bir okul koridoru görülür. Okul, onun için bomboş, manasız bir yerdir. Aradığı özgürlüğü bulamamakta, elinden kaçıp giden, yaklaştıkça uzaklaşan bir şeye dönüşmektedir. Bütün ihtiyacı olan "özgürlük" cümlesi sarf edilirken İşhan karanlıktadır, İşhan'ın yüzü bu süre içerisinde görülmemektedir.	Müzik, ince ve içten bir kız çocuğunun seslenişleriyle başlar. "All I need to be is free" derken, bu ses kırılındır. Cümlelerin sonunda "özgür" ifadesi söylenirken ses gittikçe incelmektedir. İncelen ses, sessiz çılgınlıktır. Yıpratıcı ve çığırtaçan değil; çok derin ve incedir.
<i>Biraz tatlı, biraz ekşi, biraz yakın ama çok uzak değil. Bana gereken, tüm ihtiyacım olan, tüm ihtiyacım olan özgür olmak.</i>	"Biraz tatlı, biraz ekşi, biraz yakın ama çok uzak değil" sözleri tekrarlanırken video klipte gerçek tatlar yan yana dizilmiş olarak görülür.	
<i>... Dokunacak kadar yakın olmasına rağmen, kaybolur bir anda sanki bir serap gibi ...</i>	Dışarıda aranan özgürlüğün de bir yanılsama olduğu; dış dünyanın acımasız kurallardan oluştuğu anlaşılır. Karşıdan karşıya geçen arabalardan yükselen korna sesleri, bireyin tehlike ile karşı karşıya olduğunu, sürekli tetikte olması gerektiğini çağırıştırır. Herhangi bir birey kendini dışarıda özgür sanarken, sadece karşı karşıya geçerken bile dikkatsiz bir sürücü nedeniyle ölebilir. Aynı zamanda "ya okul ya da sokak" gibi başka bir alternatifin olmadığı bir sıkışmışlık hissettirmektedir. Dışarıda uyumsuz ve yalnız, iç dünyasında ise hayalleri sayesinde çoğul olan şarkı sözündeki gibi "Kendisi gibi mutlaka başka birileri vardır" varsayımında olması ancak bulamaması, İşhan'ın kafasının oldukça karışık olduğunu göstermektedir.	Şarkıda çocuk sesinden yetişkin sesine geçilmekte. Bu ses, arayışta olan kırılğan bir çocuğun hislerine rehberlik eden abi/amca modundadır.
<i>Düşlerin dokusu bir süveter gibi ısıtır, ... beyaz bulutların ötesindedir.. benim dünyam. İzin ver de gireyim, izin ver şüpheliyim. Vardır benim gibi, daha daha niceleri... Yalnız değilim.. uyur-gezer, yarı uyanık, (şaşkın) adım atıyorum... sendeliyorum. Hala şüphelerim var...</i>		
<i>Acaba batan güneş tekrar doğacak mı.. dünyam bir çözüldü mü.. herkesi şaşırtacak. Gözlerim açık nasıl da koşuyorum, nasıl da koşuyorum öte dünyaya.. Sonra kuş gibi süzülüyorum, tam da olmak istediğim.. Uçan binlerce kanat.. gökyüzünü keşfediyor. Çok fazla dönemeç var, takip edilecek çok fazla yol.. ve keşfedilecek... bir dünya."</i>	"Dışarıyı içeriden daha iyi" sonucuna ulaşamamakta. Sadece deneyimlenmek ve sorgulanılmaktadır. İşhan'ın dışarıya genel olarak çok şaşkın baktığı, sanki ilk kez görüyormuş gibi deneyimlediği fark edilmektedir.	
<i>Bu çocukluk yılları... hiçbir zaman geri gelmeyecek. Öyleyse gününü bol bol harca, dostum, beş parasızsan, veresiye harca. Hayatın tadını çıkar.</i>	İşhan, "Ben dünyanın neresindeyim?" "Gerçek dünyada kendi dünyama göre belirlenmiş bir pozisyon var mı?" arayışı içindeyken yorgunluktan uyuya kalmıştır. Uyuyakalan İşhan'ı uyandıran, okul zili sesidir. Bu yine dış dünyanın gereklilik seslerinden birisidir.	Şarkının sonunda yine ilk baştaki kırılğan kız çocuk sesi sesine dönüşmektedir.

Filmin son film müziği Bum Bum Bole, bir önceki film müziğinde yer alan sorgulamaya yepyeni bir cevap vermektedir. Bu şarkı ile çekilmiş müzikal sahnelerine yönelik, şarkı sözü, video ve ezgi perspektifleri üzerinden yapılan analizler Tablo 4.'te yer almaktadır.

Tablo 4. "Bum Bum Bole" Şarkısının Şarkı Sözü, Video ve Ezgi Analizi

Şarkı Sözü	Video Analiz	Ezgi Analizi
<i>Caka raka cica caka loram gando vando lakaraka tam apgo tapgo irigiri girigo iripay biripay ciki caka covv gili gili mal sulu sulu mal makraka hukurukuki dububukuri sakalaka rikko cikko zili zili go arudum carudum ciki caka cov! ...</i>	Tekerleme gibi anlamsız ama söylemesi eğlenceli kelimeler, sınıftaki öğrencileri üst düzey bir eğlenceye davet ediyor olmanın habercisidir. Rasyonel olmayan kelimeler ile hayal kurma ve yaratıcılık arasında bir bağlantı kurmaktadır. Hayal kurarak anlama ve eğlenme olanağı vurgulanmaktadır.	Flüt melodisiyle girişi, merak uyandırıcı bir çağırıştır. Bu melodi, "Şişt bana bir baksana, senin için bir sorum var." der gibidir. Melodinin kendisi sorar ve cevap verir.

"Şuna bakın, ağaç mı o? Yoksa pelerine bürünmüş biri mi?" Yağmur mu yağıyor? Yoksa bulutlar kazar musluklarını mı açık bıraktı? Dünya ne anlam veriyorsanız odur...bakan kişinin gözlerindedir anlamı. Öyleyse bırakın ufkunuz sizi götürsün.. kanatlarınızın götürdüğü yere. Renklerin cümbüşüne uçursun.. Haydi, yeni hayaller kurun!...

Neden sınav öncesi kafalarınız tıka basa dolu? Kafalar dolu, tıka basa dolu! Hemen sonrasında, hiçbir ey kalmaz sanki boş bir levha! Boş bir levha, boş bir levha!

Durmayın, kapıları aralayın... Kapıları aç, kapıları aç! Ve korkusuzca kanatların! Kanatların, kanatların! Ben senin peşindeyim... Ben seninleyim. Sen benim peşimdesin. Sen benimlesin! Sen ve ben, hadi hep beraber... Salla salla... Çalkala... bol bol eğlen! Dünya neden rengarenk diye? Düşündünüz mü hiç? Hayal edin.. Biri harika renkler seçerek... donatmış bu dünyayı. Dünyamız o kadar güzel ki... Yaratan bir sanatçı olmalı. Ufkunuzu genişletin... kanatlarınızı açın... Bırakın renkler uçsunsun! Haydi, hep beraber....Yeni hayaller yaratalım!

"Mera Jahan" adlı parça, İshan'ın temel sorusunu yansıtmaktaydı: "Özgürlüğümü nasıl elde edeceğim?" İkinci şarkı ile sorulan bu soruya, bu görüntü/filmde cevap verilmektedir. "Özgürlük, hayal gücü ile ilgilidir. Bir bireyin hayal gücü ne kadar kuvvetli ise, o kadar özgür demektir." tanımı yapılmaktadır. İlk görüntü/film klipte babanın sırtına giydiği ceket, burada pelerine dönüşmüştür. Pelerin, dilediğin yerde dilediğin kişiyi olabilme anlamına gelmektedir. Öğretmenin palyaço kostümünü tamamlayan bıyık, Salvador Dali bıyığını andırmaktadır. Salvador Dali'nin gerçektüstü olması tesadüfi değildir.

Kafanın boş bir levha gibi işlediği vurgulanırken, bütün öğrenciler kafalara ritmik bir şekilde vurma taklidi yapmaktadır.

Hem eğlenmenin hem de öğrenmenin aynı anda mümkün olabileceği umudunu vermektedir. Ancak bu İshan'ın ilgisini hiç çekmez. Bütün öğrenciler eğlenirken İshan'ın eğlenmemesi mutsuzluğunun derecesini gösterir. Ailesinin kendisini unuttuğunu ve gittikçe yalnızlaştığını hissetmektedir.

Ses, bizleri sorularla başlayan bir hayal dünyasına götürmekte. Müzik, durmadan canlı, ritmik ve eğlenceli bir şekilde devam eder.

Tablo 2., 3. ve 4'te (1) şarkı sözleri, (2) film/görüntü ve (3) ezgi olmak üzere üç kategoride incelenen kusursuzluk ve yaratıcılık karşılığı, Tablo 5'teki çağrışımlarla güçlendirilmektedir. Örneğin, dijital alarm sesi, ceket, beyaz gömlek-siyah pantolon-siyah ceket takımı, tenis raketi, korna ve okul zili sesleri ve koridor kusursuzluk kavramı ile çağrışım yaparken, İshan'ın rüya görme hali, dağınıklık, oyuncakları, öğretmenin pelerini ve takma Salvador Dali bıyığı ise yaratıcılık kavramıyla çağrışım kurmaktadır (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5. Çağrışımçılık Teorisine Göre Kusursuzluk ve Yaratıcılık Kavramlarının Pekiştirilme Biçimleri

Kusursuzluk kavramıyla çağrışım kuran durum/olay/nesne	Simgelediği kavram	Yer aldığı şarkı (sırayla)
Dijital alarm sesi	Düzen ve devamlılık	Jame Raho
Ceket	Yarışıl ortam, mevki savaşı	Jame Raho
Beyaz gömlek-siyah pantolon-siyah ceket takımı	Yarışıl ortam, mevki savaşı	Jame Raho
Tenis Raketi	Yarışıl ortam, puan savaşı	Jame Raho
Korna sesi	Dünya düzeni	Jame Raho
Okul zili sesi	Dünya düzeni	Jame Raho
Koridor	Anlamsız gelen düzen	Mera Jahan
Yaratıcılık kavramıyla çağrışım kuran durum/olay/nesne	Simgelediği kavram	Yer aldığı şarkı (sırayla)
İshan'ın rüya görme hali	Yarı-bilinç	Jame Raho
Dağınıklık	Hayal gücü zenginliği	Jame Raho
Oyuncaklar	Hayal gücü zenginliği	Jame Raho
Öğretmenin pelerini	Özgürlük	Bulm Bum Bole
Takma Salvador Dali bıyığı	Sıra dışı olma	Bulm Bum Bole

Tartışma ve Sonuç

Yerdeki Yıldızlar (2007) eserinin üst teması olarak kabul edilen kusursuzluk ve yaratıcılık kavramlarının üç alt-tema ile nasıl pekiştirildiğine dair bilgiler fark/tekrar, özgürlük/düzene bağlılık ile anlama/açıklama isimli alt başlıklarda verilmektedir.

Filmde tekrar, kusursuz olmanın en önemli yolu olarak vurgulanırken, fark yaratıcı olmanın bir koşulu olarak varsayılmıştır. Tekrar kavramının örnekleri, var olan düzeni tanımladığı için filmin giriş video klipi olan Jame Raho adlı parçada yüklü bir şekilde verilmektedir. Baba, kahvaltısını yaparken, iş yerinde yapacağı konuşma metnini tekrar

eder. İshan'ın abisi, uyanır uyanmaz masa başına oturur ve derslerini tekrar eder. Kahvaltıya oturduklarında ise tekrarlarını hızlandırır. Baba, devamlı olarak beyaz gömlek, siyah çorap siyah ayakkabı ve siyah ceket giyinir. Giyimdeki tekrar seyirciye devamlılık, kısıtlılık ve düzgünlük şeklinde gözüktür. Hem babanın hem de abinin kravatları sıkı bağlanmış, hazırlanmaları bir asker disiplini edasıyla. Diğer yandan İshan, içten, ezbersiz, bir anı diğer anına uymayan, zamanı takip edemeyen, hayal gücü yüksek ve dağınık olarak tanımlanır (Bkz Tablo 2).

Tekrarın Jame Raho adlı parçada pekiştirilen itibarı, filmin üçüncü video klipi Bum Bum Bole adlı parçada düşürülmektedir. Bum Bum Bole'de kafaların sınav öncesi tıka basa dolu olduğundan söz edilmektedir. Burada kastedilen tıka basa doluluk, açıklamaların sürekli ezberlenmesi ve öğrenmenin tatsız bir şekilde yaşanması anlamına gelmektedir. Tekrarın kusursuzluğu geliştirdiği düşüncesinden uzaklaşmış, bireyde yarattığı entelektüel sıkılma hasarı vurgulanmıştır. Bunun tersine, fark teması ise yaratıcılık ile kurduğu ilişkiler sayesinde methedilmiştir (Bkz Tablo 4).

Farkın yaratılması için gerekenler, hayal gücü ve rasyonel olmayan düşünme (saçmalama)dır. Yine Bum Bum Bole adlı parça "caka raka cica caka loram gando vando lakaraka .." şeklinde başlayarak anlamsız sözlerin bir araya gelmesiyle oluşan hızlı tekerleme şaşırtıcıdır; bireyi bir an rasyonel düşünmeden kopartır. Dinleyici, şarkının başlamasıyla birlikte kendisini eğlenceli bir saçmalığın içinde bulur (Bkz Tablo 4). Saçmalık vurgusu sayesinde, genel kabul görmüş rasyonel düşüncelerin yaratıcılık ile bir ilgisi bulunmadığına ikna edilir. Avusturyalı ekonomist Joseph Schumpeter'in (1942) deyiimiyle, yaratıcılık yıkıcıdır; bir diğer deyişle yaşamın içerisinde kabul görmüş olanları alt üst edicidir. Şarkıda, saçmalama yoluyla hissedilen özgünlükten hayal gücüne geçiş yapılır. Kişinin özgür olma derecesi hayal etme gücü ile açıklanır. Fark alt-teması için, şarkıda saçmalama düşüncesinden başlayıp hayal dünyasına kayış önemli bir manevradır. Saçmalık özgünlüğü tetiklese de eksiktir. Bu eksiklik "değer" kavramından ileri gelmektedir. Alman filozofu Kant (2000: 186), saçmalık ile özgünlüğün sergilenebileceğini ancak bunun değersiz olabileceğini vurgulamıştır.

Özgürlük, genellikle düzene sıkı sıkıya bağlılığın karşıtı olarak belirir. Filmdeki ilk video klip olan Jame Raho adlı parçada, baba ve büyük oğlunun (İshan'ın abisi) düzene sıkı sıkıya bağlılıkları; giyimleri, beslenme düzenleri, çoğunluğun arzularına göre yaşama biçimleri, zaten tanımlanmış başarılar için robotmuş gibi hiç durmadan çalışmalarıyla gösterilmektedir. Kahvaltının bile vakit kaybı olduğuna inanarak yapılan kahvaltılar, iş yerinde yükselmek adına ezberlenen raporlar, beyaz gömlek-siyah ceket klasiği, bireyin kendisinin bir anlam inşa etmeden devam ettirdiği düzenin örneğidir (Bkz. Tablo 2). Filmin ikinci video klipi Mera Jahan'ın konusu düzen içerisinde yer alan çatışmalardır. İshan, ödevini yapmadığını hatırlar ve kendisi için bir anlamı olmayan okulundan kaçıp sokaklarda dolaşır. Okul çıkışı zamanına yeniden okuluna döner ve servise biner. "Düzene bağlılık bir işe yaramıyorsa, ne yapmalıdır?" sorusunu sorar. Tek ihtiyacı özgür olabilmektir. Aslında İshan'ın düzenden kaçarak gerçek özgürlüğü bulamadığı, filmin üçüncü video klipi olan Bum Bum Bole adlı parçada gözlemlenir. Özgürlük dışarıda aylıklık yaparak değil, bireyin farklı hayaller kurarak oluşturduğu dünyada hissedilebilir.

Kusursuzluk; devamlılık, aynılık, sağlamlık kavramları ile ilişkiler kurarken düzene bağlılığı desteklemektedir. Özgürlük ise tam tersine yaratıcılık kavramına değişkenlik ve belirsizlik ile ilişkilendirilerek göndermelerde bulunmaktadır. Özgürlük ve düzene bağlılık ikileminin örneği, filmin birinci video klipinde, düzenin resmedildiği Jame Raho'da babanın giydiği ceketin; özgürlüğün tanımlandığı üçüncü video klip olan Bum Bum Bole'de öğretmenin giydiği pelerine dönüşmesiyle en belirgin hali almaktadır. Ceket, erkeklerin savaşlarda kullandığı "zırh"ı çağrıştırmaktadır. Ceket, mevkide yükselmek veya her an bir başkasından daha üst pozisyonda olma için harcanan çabayı hatırlatırken; pelerin, dilediğin yerde dilediğin kişiyi olabilme özgürlüğünü sunmaktadır.

Filmin üçüncü video klipi olan Bum Bum Bole adlı parçada, özgürlüğün hayal gücü ile nasıl ilişkisi olduğu pencereden gördükleri ağaç ile örneklendirilmektedir. "Şuna bakın, ağaç mı o? Yoksa pelerine bürünmüş biri mi?" Yağmur mu yağıyor? Yoksa bulutlar kazar musluklarını mı açık bıraktı? Dünya ne anlam veriyorsanız odur...bakan kişinin gözlerindedir anlamı. Öyleyse bırakın ufkunuz sizi götürsün... kanatlarınızın götürdüğü yere. Renklerin cümbüşüne uçursun... Haydi, yeni hayaller kurun!... Parçanın ilk sözleri, görülen şey ile hayal edilen şey arasındaki farkın özgürleştirici olanağına vurgu yapmaktadır.

Şarkı sözünde hayal etmeye dair verilen ağaç/pelerine bürünmüş biri örneği Antoine De Saint-Exupery'nin Küçük Prens adlı eserini hatırlatır. Küçük prens, yetişkinlere çizdiği resmin ne olduğunu sorar. Yetişkinler, resmin bir şapka olduğunu söyler ama aslında Küçük Prens'in çizdiği resim çarşafın altına gizlenmiş bir fildir. Bu iki örnek, açıklama ile anlama arasında büyük farka işaret eden güçlü anlatımlardır.

Anlama ile açıklama arasındaki farktan ilk Dilthey (1988) söz etmiştir. Doğa bilimlerinde, ideal olarak bağımsız değişkenlerin manipüle edildiği ve bağımlı değişkenlerin daha sonra ölçüldüğü deneylerin kullanımı yoluyla doğal fenomenlerin nedensel açıklamaları aranırken, sosyal bilimlerde açıklama farklıdır. Bir insan eylemini anlamının çoğu

zaman bir metni yorumlamaya benzediğinden söz etmektedir. Butt (2004), daha da ileri giderek insanları en iyi şekilde anlamının açıklamalardan kaçınarak elde edildiğini dile getirmiştir.

Açıklama bir nevi anlamaymış gibi gözükse de her açıklama anlama anlamına gelmemektedir. Bir diğer deyişle, doğru bilgiyi kavramak anlamak için yeterli değildir (Von Wright, 2004). Bum Bum Bole'de üçüncü parçada dile getirildiği gibi: "Neden sınav öncesi kafalarınız tıka basa dolu? Kafalar dolu, tıka basa dolu! Hemen sonrasında, hiçbir ey kalmaz sanki boş bir levha! Boş bir levha, boş bir levha!" Geleneksel öğrenmede, açıklamalar tekrar edilerek yapılır, sınav sonrasında akıllarda hiçbir şey kalmamasının nedeni gerçek anlamının gerçekleşmemiş olmasıdır. "Tıka basa dolu ama boş" karşıtlığı, beyinlerin açıklamalarla dolu, anlam olarak boş olduğu manasına gelmektedir.

Günümüz eğitim sisteminde gittikçe standartlara fazla önem verilmekte; bunun bir sonucu olarak öğrenciler testlerden yüksek puan almak için kendilerinde gittikçe daha fazla baskı hissetmektedirler (Dacey, J., & Conklin, W. (2013). Bir öğrencinin yüksek puan almasında bir sakınca elbette yoktur, ancak bir öğrenci bir sınavdan sıfır-hata ile çıktıysa, kusursuz bir 100 puan bile öğrencinin kendi yaşamı için bir anlam geliştirmeyebilmektedir. Mükemmellik, Oxford İngilizce Sözlüğünde eksiksiz ve hatasız gerekli olan her şeye sahip olma şeklinde tanımlanmaktadır. Her şeyin tam olarak doğru kabul edildiği kusursuzluk; standartların karşılanmasıyla ilgiliyken, yaratıcılık bozucu olma özelliği nedeniyle standartların dışına çıkma ile ilişkilidir. Örneğin, Welsh Çizim Testinde (Welsh Figure Preference Test), yaratıcılığa yatkın olan öğrencilerin aşağıdaki gibi ikili gösterimlerden (b) seçeneğini tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Resim 1. Welsh Çizim Testinden (Welsh Figure Preference Test) bir soru, (Bağlantı 1, 2021)

Yaratıcı bireylerin standartlara uygun düz ve kusursuz çizimler yerine, standart dışı, dağınık çizimleri tercih etmesi bu bireyler için daha merak uyandırıcı görünmektedir (Ridley, 1979: 756). Görüldüğü üzere, anlam, bireyseldir; açıklamada ise nesnellik özellikleri aranır. Anlam-ınşa etmeye destek olan özgünlük yaratıcılığı desteklemektedir. Bir diğer deyişle, yaratıcılık, "anlama"; geleneksel öğrenme ise "açıklama" ile çağrışım kurmaktadır.

Kaynaklar

- Almén, Byron. A Theory of Musical Narrative. Bloomington: Indiana University Press, 2008.
- Butt, Trevor. "Understanding, explanation, and personal constructs." *Personal Construct Theory & Practice* 1.1 (2004): 21-27.
- Carrier, James G. "Masking the social in educational knowledge: The case of learning disability theory." *American Journal of Sociology* 88.5 (1983): 948-974.
- Colavita, Francis B. "Human sensory dominance." *Perception & Psychophysics* 16.2 (1974): 409-412.
- Cotton, Courtenay V. *Characterizing Audio Events for Video Soundtrack Analysis*. Columbia University, 2013.
- Dacey, John, and Wendy Conklin. *Creativity and the standards*. Teacher Created Materials, 2013.
- Denkel, Arda (2021). *Anlam ve nedensellik*. Ankara: Doğubatı
- DeNora, Tia. "The 'Music and Society' Nexus." *Music in Everyday Life*. New York: Cambridge University Press, 2000.
- De Santo, M., Percannella, G., Sansone, C. ve Vento, M. (2002). Cooperating experts for soundtrack analysis of MPEG movies. *Information Fusion*, 3(3), 225-236.
- Dilthey, Wilhelm. *Introduction to the human sciences: An attempt to lay a foundation for the study of society and history*. Wayne State University Press, 1988.
- Fitriani, Somariah, and Sherly Felina. "Learning Disability On Ishaan, Dyslexic Character Portrayed In The Movie 'Like Stars On Earth'." *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)* 4.2: 347-364.
- Hagura, N., Takei, T., Hirose, S., Aramaki, Y., Matsumura, M., Sadato, N., & Naito, E. (2007). Activity in the posterior parietal cortex mediates visual dominance over kinesthesia. *Journal of Neuroscience*, 27(26), 7047-7053.
- Heyman, Wendy B. "The self-perception of a learning disability and its relationship to academic self-concept and self-esteem." *Journal of Learning Disabilities* 23.8 (1990): 472-475.
- Kant, Immanuel (2000). *Critique of the Power of Judgment*. Cambridge University Press.
- Mandelbaum, Eric (2015) "Associationist Theories of Thought" <https://plato.stanford.edu/entries/associationist-thought/#WhaAss>, 13.16.2021
- Oxford Dictionary, https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/perfect_1?q=perfect (22.07.2021)

- Ridley, Dennis R. "Barron-Welsh scores and creativity: A second look." *Perceptual and Motor Skills* 49.3 (1979): 756-758.
- Schumpeter, Joseph. "Creative destruction." *Capitalism, socialism and democracy* 825 (1942): 82-85.
- Schmid, Carmen, Christian Büchel, and Michael Rose. "The neural basis of visual dominance in the context of audio-visual object processing." *Neuroimage* 55.1 (2011): 304-311.
- Spence, Charles. "Explaining the Colavita visual dominance effect." *Progress in brain research* 176 (2009): 245-258.
- Von Wright, Georg Henrik. *Explanation and understanding*. Cornell University Press, 2004.

PERFECTION VERSUS CREATIVITY CONSTRUCTED IN MOVIE SOUNDTRACKS OF “TAARE ZAMEEN PAR” (2007)

Burcu Seher Calikoglu

ABSTRACT

Taare Zameen Par (2007) with 23 awards and 13 award nominations, directed by Aamir Khan, Amole Gupte and Ram Madhvani is about the life of a third grade student with special needs. Having trouble perceiving letters and numbers, Ishaan (Darsheel Safary) is treated destructively in the family and around the school. While his older brother has excellent achievements in school and sports; Ishaan is messy, interested in daydreaming, and games; not schoolworks. However, his misfortune will be turned upside down with his art teacher named Ram Shankar Nikumbh, whom he meets at his new school. All the contrasts between perfection and creativity are handled through (a) sibling/brother, (b) traditional/non-traditional teacher models and (c) the desires of the minority/majority. How this intensity is reinforced has been explained by basing on theory of associationism. The narration of the video clips as "the existing order", "defects in the order" and "new order" creates a flow from perfection to creativity and eventually creativity wins. In the same order, considering the functions of the video clips in the story, they were analyzed under three sub-categories: (a) lyrics, (b) video and (c) melody. With this analysis, three opposing sub-themes emerged: difference/repetition, understanding/explanation, freedom/devotion. It has been observed that while perfection establishing the relations with the concepts of repetition, explanation and devotion; it establishes a relationship with the concepts of creativity, difference, understanding and freedom.

Keywords: Taare Zameen Par, soundtrack analysis, perfection, creativity